Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunnan pyydettyä minulta asiantuntijalausunnon hallituksen esityksestä 161/2017 vp laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta esitän kohteliaimmin seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia. Yleisessä asumistuessa otettaisiin käyttöön erillinen enimmäisasumismeno asunnon osan ja alle 20 neliömetrin asunnon asumismenolle. Lisäksi enimmäisasumismenot sidottaisiin vuokraindeksin sijasta elinkustannusindeksiin. Enimmäisasumismenoja korotettaisiin elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti vuoden 2019 alusta eli vuonna 2018 sovellettaisiin vielä vuoden 2017 enimmäisasumismenoja. Lisäksi asumistuen tarkistamista tulojen muuttuessa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin.

Uudistusta perustellaan kannustinloukkujen purkamispäätöksellä ja työvoiman liikkuvuuden edistämistavoitteella. Kokonaisuudessaan esitys alentaa asumisen menoja 28 milj. eurolla v. 2018 ja vuositasolla 46,7 miljoonalla. Hallituksen esityksessä (s. 8) todetaan, että 40 % säästöistä voi siirtyä toimeentulotuen kustannuksiin.

Osa-asunnon normin katsotaan kohdistuvan pääosin opiskelijoihin. Sen sijaan ns. soluasunnoissa asuvien asumismenot jäävät yleensä alle osa-asunnolle säädetyn enimmäisasuntomenon, joten tuen taso ei muutu nykyisestä (s. 12).

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa asumistuen muutoksiin viimeksi lausunnossa 59/2016 vp. Silloin oli kyse opiskelijoitten asumistuen siirtämisestä yleisen asumistuen piiriin. Valiokunta katsoi, että PeL 16.2 tai 19 § ei sellaisenaan turvaa opintososiaalisten etujen säilymistä nykytasolla tai edellytä korvaamista yleisen kustannustason mukaisesti. Lisäksi todettiin sama mikä usein aiemminkin (esim PeVL 44/2014 vp), että valtiontalouden säästövelvoitteet taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon. Tällöinkään sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa turvatun perusoikeuden toteutumista. Sama voidaan sanoa tämänkin lakiesityksen kohdalla opiskelijoitten osalta ja PeL 19 §:n osalta muittenkin asumistuen saajien kohdalla.

Aiemmin valiokunta (PeVL 17/2014 vp) on katsonut, että asumistuen alentuminen esim 100 eurolla kuussa voi olla pienituloiselle ruokakunnalle merkittävä muutos, joka voi vaikeuttaa jatkamaan asumista nykyisessä asunnossa. Nyt ehdotetussa lainmuutoksessa ei ehdotuksen mukaan tuon kokoisia vähennyksiä olisi tulossa. Toisaalta 250 menettäisi tuen kokonaan. Jos he

ovat opiskelijoita, heillä ei kuitenkaan pääsääntöisesti oikeutta toimeentulotukeen (sen sijaan otettava opintolainaa). Viimeksi mainittu kanta hyväksyttiin em. PeVL:ssa 59/2016 vp.

Hallituksen esityksen mukaan nyt ehdotetut muutokset eivät merkitse olennaista puuttumista perustoimeentuloon. PeL 19,4 §:ssä sitä paitsi asetetaan edistämisvelvollisuus eli se antaa heikompaa suojaa kuin 19.2 §:ssä turvattu oikeus. Voidaan kuitenkin tässäkin tapauksessa arvostella sitä, että osa asumistuen saajista menettää 19.2 §:ssä turvattua perustoimeentulon turvaa (em. 250 jotka menettäisivät tuen kokonaan).

Kuitenkin hallituksen esityksessä todetaan (s. 14), että pienituloisten kohtuuhintaisen asumisen turvaamiseksi tukijärjestelmää ja asuntopolitiikkaa tulisi tarkastella ja kehittää kokonaisuutena. Valtioneuvosto onkin asettanut hankkeen tätä varten. Tätä edellyttää jo PeL 19.4 §, jossa julkiselle vallalle asetetaan edistämisvelvollisuus. Lisäksi ongelmalliseksi koettu ruokakunnan määritelmä tulisi määritellä paremmin (tosin Kela on ohjeistanut asiassa varsin hyvin alun ongelmien jälkeen). Toisaalta se on johtanut ns. kimppa-asuntojen alivuokralaissopimuksiin, joita nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa säännellään.

Yhteenvetona totean, että en näe asiassa valtiosääntöoikeudellisia ongelmia, mutta kiinnitän huomiota em. vireillä oleviin uudistushankkeisiin.

Helsingissä marraskuun 16 päivänä 2017.

Liisa Nieminen